

101021

François Kersaudy:

(noen sider om planleggingen)

Kappløpet
om Norge

Det allierte felttoget i 1940

Grøndahl & Son Forlag H/S, Oslo 1990

KAPITTEL 2

Hitlers «frekkeste foretak»

Høsten 1939 hadde Adolf Hitler nettopp fylt femti. På skjebner er så forbløffende som hans, denne hjemløse, arbeidsløse maleren fra Wien, som på mindre enn to tiår klarte å bli Tysklands eneveldige hersker. Visst ble han godt hjulpet fram av nederlagets bitterhet, kommunistfrykt, en lammende økonomisk krise, tysk storindustri kortsynthet og politiske rivalers udugelighet. Likevel er ikke noe av dette nok til å forklare denne ensomme, upolerte, ubalanserte østerrikerens lynraske erobring av makt. Med mindre man tar i betraktning hans fanatiske målbevissthet, utsøkte opportuniste og fullkomne hensynsløshet, i tillegg til at han øvde en magnetisk kraft på omgivelsene, fylte både skuespillerens og regissørens rolle med ubestridelig talent, og naturligvis eide en enestående evne til å terrorisere og paralysere ved mesterlig sjonglering med utvalgte ingredienser: Hemmeligholdelse, overrumpling, verbale piskeslag og konsentrert vold.

Han klarte å bli samtidig rikspresident og rikskansler, leder for landets eneste gjenværende parti, sjef for politiet og sjef for hæren og kvittet seg med samtlige rivaler underveis. Nå hadde han samlet all makt og lot seg bare lede av sin egen inspirasjon, «med en søvn-gjengers sikkerhet». Mens han arbeidet mot sitt endelige mål – å erobre *Lebensraum* i Øst-Europa – hadde han vist en sjelden evne til å utnytte vestmaktene rivalisering, ubeslutsomhet, pasifistiske tendenser og politiske passivitet, og vunnet en imponerende rekke ublodige seire: Opprustning av Tyskland, remilitarisering av Rhinland, *Anschluss* med Østerrike, til og med annektering av Tsjekkoslovakia, takket være den famøse manøveren i München høsten 1938. Oppmuntret av denne glitrende rekken av strategiske og diplomatiske suksesser – kort etter kronet av den tysk-sovjetiske ikke-angrepspakt – invaderte han så Polen. Igjen ventet han uvirksomhet i London og Paris, kanskje også et nytt München, og gjorde regning med å sluke byttet uten kamp. Men den 3. september 1939 tok

HITLERS «FREKKESTE FORETAK»

Chamberlain og Daladier mot til seg og erklærte krig – begge vel vitende om at en ny kapitulasjon ubønnhørlig ville velte begge regjeringene. Fra da av var væpnet konflikt uunngåelig.

På tre uker knuste *Wehrmacht* den polske hæren, mens Frankrike og England satt som passive tilskuere. Likevel visste Hitler nå at han ikke kunne unngå storkrig i Europa. Han hadde hittil håpet å vente med det til tidligst 1943.¹

I oktober, da stormtroppene vendte hjem fra Polen, gikk Hitler derfor i gang med å endre planene og forberede hele den tyske militærmakt til det avgjørende slaget i vest. Tanken var definitivt å starte offensiven innen utgangen av året. Men den ene fastsatte startdato etter den andre kom og gikk, uten at noe skjedde. Hver gang var været for dårlig.

Fem år tidligere hadde Hitler sagt til Hermann Rauschning at «hvis det skulle bryte ut krig, ville et av hans første trekk være å invadere Sverige,» for «han kunne ikke la de skandinaviske landene komme under sovjetisk eller britisk innflytelse.»²

I årene som fulgte, forsvant stort sett Hitlers interesse for Skandinavia. Men i begynnelsen av oktober 1939 forsøkte to nazikoryfener å overbevise Føreren om at det var tvingende nødvendig å invadere Norge. Den første var admiral Raeder, øverstkommanderende for Tysklands *Kriegsmarine*. Han hadde nettopp fått ordre om å utarbeide planer for «beleiring av England», og mente åpenbart at i den sammenheng var norske marinebaser av uvurderlig verdi. Den andre Hitler snakket med var *Reichsleiter* Rosenberg, parti-ideolog og sjef for NSDAP's «utenrikspolitiske kontor». Rosenberg søkte å overgå – og til slutt utmanøvrere – von Ribbentrop og utenriksdepartementet hans gjennom et ytterst komplisert og ofte amatørpreget nett av intriger innenlands og manipulasjoner utenlands.³ Men på dette tidspunkt var Hitler fullt og helt konsentrert om offensiven i vest og var slett ikke interessert i å svekke planene med noen avstikker nordover. Raeders og Rosenbergs forslag ble derfor kategorisk avvist. Dermed ville saken vært ute av verden hvis det ikke hadde vært for et besøk i *Reichskanzlei* midt i desember av en nordmann ved navn Quisling.

Vidkun Abraham Lauritz Johnsson Quisling var en underlig og fascinerende mann. Han var prestesønn, født i Telemark. Fra faren hadde han arvet en lidenskapelig interesse for religion, metafysikk og matematikk. I en alder av bare ti år hadde denne storvokste gut-

KAPPLØPET OM NORGE

ten med svakt utstående blå øyne utviklet sitt eget matematiske bevis. 24 år gammel avsluttet han studiene ved Krigsskolen, med innstilling og de beste karakterene som noengang var gitt. Da han var 35, var han blitt intet mindre enn en menneskehetens velgjører: Som sekretær for Fridtjof Nansen organiserte han utdeling av matvarer og medisiner fra utlandet til større områder av Ukraina som var herjet av borgerkrig, hungersnød og epidemier. Ved sin innsats var han med på å redde hundretusener av liv, ofte med fare for sitt eget.

Dessverre hadde denne strålende personligheten også sine svake sider. Fra barndommen av var Vidkun Quisling en ensom figur, merkelig besatt av idéen om at han var omgitt av potensielle svikere – eller allerede var blitt sveket. Han hadde dessuten en hang til å fordype seg i høyst abstrakte metafysiske spekulasjoner, noe som isolerte ham ytterligere fra sine medmennesker og fra hverdagens realiteter generelt. Det gjorde ikke saken bedre at denne tynnhudete og splittede personen hadde oppholdt seg altfor lenge i Sovjet på en tid da det unektelig ville vært bedre å befinne seg et annet sted: Han var der under Stalins første store utrenskninger. I begynnelsen av 1930 vendte Quisling tilbake til Norge, dypt rystet og sjokkert over det han hadde vært vitne til, men også fast besluttet på å føre korstog mot kommunismen . . .

Den første tiden i hjemlandet lovet utvilsomt godt: Takket være velvalgte bekjentskaper og sin glitrende fortid ble han ett år etter at han kom tilbake utnevnt til forsvarsminister i den nye regjeringen! Da den samme regjeringen ble felt i 1933, dannet han sitt eget politiske parti, *Nasjonal Samling*, og det ble øyeblikkelig besluttet å starte valgkamp. Ved enhver anledning proklamerte Quisling høylitt sitt ønske om å bekjempe kommunismen. Uheldigvis hadde han en tendens til å se kommunister overalt, han var unektelig en midelmådig taler og en enda verre organisator, og han beveget seg stadig nærmere det ytterste høyre i det politiske spekteret. Alt dette skremte bort den alminnelige velger, og ved begge de to neste stortingsvalgene led *Nasjonal Samling* knusende nederlag. Men Vidkun Quisling lot seg ikke stanse. Han fortsatte sitt ensomme korstog mot det allestedsnærværende spøkelset: Utbredelsen av kommunismen.

Det er imidlertid umulig å avvise mannen som en håpløs fantast, blendet av sitt eget forvrengte verdensbilde. I 1930 hadde Quisling skrevet en liten bok som het *Rusland og vi*.⁵ Alle som leste denne

HITLERS «FREKKESTE FORETAK»

boken, kunne ni år på forhånd ha sett nøyaktig hvordan Stalins ekspansjonspolitikkk senere ville arte seg. Polen ble fremstilt som det første offeret. I september 1939 rykket sovjetiske tropper inn i Øst-Polen. Deretter, ifølge Quisling, sto de baltiske statene for tur. Ganske riktig, i begynnelsen av oktober hadde sovjetiske tropper tatt oppstilling i alle strategiske områder av Estland, Latvia og Litauen. Så var Norge neste, skrev Quisling, men før det pekte han ut enda et offer for sovjetisk ekspansjonisme: Finland. Igjen hadde han fullstendig rett: Den 30. november 1939 ble Finland overfalt. Etter dette kan ingen benekte at Quisling var en god profet. Men dessverre hadde han også besluttet å spille med i den europeiske konfliktens store drama . . . og Quisling var en meget dårlig skuespiller.

Nå da Finland var invadert, forutsa Vidkun Quisling med økende overbevisning at Norge var neste mål. Han mente at Sovjet ville angripe landet for å avverge en britisk landgang. Kan det tenkes at Quisling var blitt informert om Englands strategiske drøftelser angående Norge? Han bestemte seg iallfall for å ta affære, og han hadde ingen intensjoner om å gjøre halvgjort arbeide: Han ville ta makten i Norge, med tysk hjelp, «for å avverge britisk okkupasjon, borgerkrig . . . og bolsjevisering av hele landet.»⁶ Det er nok ikke alle gitt å skjønne hvordan britisk okkupasjon skulle være ensbetydende med innføring av bolsjevisme i Norge. Men en skal huske at Quislings angst og fanatiske antikommunisme lett kunne immunisere ham mot alminnelig logikk.

Siden en vellykket gjennomføring av Quislings ambisiøse plan var helt og holdent avhengig av tysk støtte, ble det naturligvis nødvendig å henvende seg til Føreren. For den merkelig sky, upraktiske og ubesluttsomme Quisling sto noe slikt nærmest som en umulighet. Men blant tilhengerne sine hadde han personer som hadde de nødvendige kontakter. Det var fort gjort å få kontakt med to nazikoryfæer som interesserte seg sterkt for Norge: *Reichsleiter* Rosenberg og admiral Raeder. De så snart verdien av Quislings planer for sine egne ambisjoner og fikk omgående ordnet med foretrede for Føreren. Og slik hendte det at Vidkun Quisling steg inn i *Reichskanzlei* den 14. desember 1939, til sitt skjebnemøte med det tyske rikets hersker.

En av Rosenbergs nærmeste medarbeidere, *Gruppenleiter* Hans Wilhelm Scheidt, var til stede under møtet og beskrev det som

KAPPLØPET OM NORGE

hendte slik: «På sitt haltende tysk, [...] begynte Quisling med å si at han på ingen måte var noen fiende av England, men at han dypt beklaget at det hadde brutt ut krig. Han var heller ingen nasjonalsosialist, men betraktet seg selv som en venn av Tyskland og håpet landet ville delta i kampen mot bolsjevismen. Han mente at hensikten med den propaganda-kampanjen Storbritannia hadde satt i gang i Norge var å bane vei for opprettelsen av britiske støttepunkter i Skandinavia. Quislings kjennskap til eksisterende forhold i Norge og i hele Skandinavia styrket hans frykt. [...] Han var leder av et nasjonalradikalt parti hvis fremste mål var fortgang i militære forberedelser og økt opprustning, som ville sette Norge i stand til å stå imot ethvert forsøk på å krenke nøytraliteten. Med det for øye, og forholdene tatt i betraktning, i tillegg til det faktum at tiden var knapp, kunne han ikke se noen annen løsning enn at han selv og hans parti overtok makten. Han hadde derfor planer om et kupp. Hitler lyttet rolig og meget oppmerksomt til hva Quisling sa. Sistnevntes kupp-planer skapte en viss munterhet og en slags smilende oppmerksomhet hos Føreren. Han erklærte seg ikke kategorisk avvisende til planen, men gjorde det klart at han hadde betydelige innvendinger. Fremfor alt virket han ikke overbevist om at en slik liten minoritet kunne gjøre seg gjeldende overfor politiet, hæren og fagforeningene. Han satte punktum for dette spørsmålet slik: «Tro meg, herr major, vi nasjonalsosialister er praktisk talt eksperter på revolusjon.» Men han lovet å gi økonomisk støtte til oppbyggingen av Nasjonal Samling. Med hensyn til Quislings ytringer om den politiske situasjonen, innrømmet han at argumentene hadde gjort inntrykk. Fremfor alt syntes faren for britisk okkupasjon av Norge, som betydde krenkelse av landets nøytralitet, umiddelbart å være det sentrale spørsmål. [Føreren] sa at han alltid hadde vært anglofil og fortsatt var det, til tross for krigen han nå så seg nødt til å føre. [...] Men hvis det skulle bli nødvendig å avverge britisk krenkelse av Norges nøytralitet [...] ville han sende seks, åtte, tolv divisjoner til landet eller enda flere om nødvendig, for å komme Storbritannia i forkjøpet. Han ønsket fremfor alt at Norge skulle verne sin nøytralitet og hadde liten lyst til å binde tropper der oppe, når han hadde mye større nytte av dem andre steder. Men hvis han fikk den minste mistanke om at engelskmennene hadde til hensikt å gå inn i Norge, skulle han sørge for å gripe inn i god tid.»⁷

Senere skulle Quisling vise til nettopp disse siste ordene og si om

HITLERS «FREKKESTE FORETAK»

Føreren at «Han talte seg rent opp i ekstase da han kom inn på at denne nøytraliteten muligens ville bli brutt.»⁸ Med hensyn til Hitler bør ingen være i tvil om hvilken rolle raserianfall – og ekstase – spilte i beslutningsprosessen. Samme kveld, i *Oberkommando der Wehrmacht* (overkommandoen for de væpnete styrker), skrev general Jodl i dagboken sin: «Føreren beordrer at man med minst mulig stab undersøker hvordan man kan sette seg i besittelse av Norge.»⁹ Hitler hadde nok ikke tenkt seg dette som annet enn en teoretisk utredning. Fire dager senere hadde han et nytt møte med Quisling, og samtalen – eller rettere sagt monologen – ble oppsummert som følger: «Tyskland vil ikke krenke norsk nøytralitet, tvert imot er det i Tysklands interesse at nøytraliteten strengt opprettholdes. I Norge skulle det tas skritt for å avsløre enhver indikasjon på sammensvergelse med England, og i England iverksettes streng overvåking av all aktivitet på mistenkelige samlingssteder og innskipningssteder. Dertil skulle det i Tyskland igangsettes forberedende tiltak for å være rede til å møte ethvert britisk angrep. Quisling skulle bygge opp sitt parti i lovlige former, men intensivt, og ville få økonomisk støtte til dette formål. Det ble ingen alvorlig diskusjon om kupplanene denne gang, eller rettere sagt, de ble overhodet ikke berørt. Det ble også sagt at *Nasjonal Samling* ville få ansvar for innenriksledelsen hvis det skulle bli nødvendig å avverge britisk okkupasjon.»¹⁰ Budskapet var klart: Det Hitler hadde i tankene, var en strategisk plan for en alternativ situasjon. Planen skulle bare sette ut i livet hvis England ble en trussel. Han hadde foreløpig ingen faktisk informasjon om noe slikt og var utvilsomt lite fristet av å skulle trekkes inn i en konflikt i Nord-Europa.¹¹ Årsaken var like klar: Den 27. desember hadde Hitler fastsatt en ny dato for den store offensiven mot vestmaktene: 14. januar 1940.

I likhet med alle tidligere datoer for offensiven, skulle også denne snart bli kansellert på grunn av været. Men den 26. januar, da admiral Raeder hadde bedt om grønt lys for en aksjon mot Norge, svarte Hitler igjen at «for tiden bestreber både Norge og Sverige seg på strengt å bibeholde nøytraliteten.» Og han la til at «høyeste prioritet måtte gis til beskyttelsen av Ruhr-området som var vesentlig for videreføringen av krigen, og for utvidelsen av det landområdet som skulle være utgangspunkt for offensiven mot Storbritannia. Frankrike måtte nedkjempes for å frata Storbritannia fotfeste på kontinentet.»¹²

KAPPLØPET OM NORGE

I mellomtiden arbeidet OKW (*Oberkommando der Wehrmacht*) med utredningen Hitler hadde bedt om den 14. desember og som hadde fått kodenavnet «*Studie Nord*». Det forelå rapporter fra alle tre våpengrenene. Ikke uventet, på bakgrunn av admiral Raeders sterke interesse for saken, var marinens rapport langt mer omfattende enn de andre. Den krevde landsetting langs hele kysten, fra Oslo til Tromsø.¹³ Den 20. januar ble et første utkast til *Studie Nord* lagt fram for Føreren. Allerede neste dag fikk OKW ordre om å opprette en spesialstab (*Sonderstab*) som skulle utarbeide planer for det som fra nå av ble kalt operasjon *Weserübung*.

Den 5. februar 1940 møttes de tre sjefene for den nye «spesialstaben», admiral Krancke, oberst Knauss og *Oberleutnant* von Tippelskirch for første gang. Møtet var strengt hemmelig og ble holdt i OKW's hovedkvarter, hvor øverstkommanderende, general Keitel, kort skisserte oppdraget: «Deres oppgave er å forberede en operasjon med det formål å okkupere Norge, en operasjon som under visse omstendigheter kan vise seg å bli nødvendig. Fra flere hold har vi fått informasjon som tyder på at England selv akter å okkupere havnene langs vestkysten av Norge, i samarbeid med Frankrike. Vi er også underrettet om at engelskmennene i denne saken allerede har henvendt seg til den norske regjering [...] På bakgrunn av den tyske marines underlegenhet, er det klart i vår interesse at Norge strengt opprettholder nøytralitet. [...] Dertil [...] vil en alliert okkupasjon av Norges vestkyst [...] bety et vesentlig tilbakeslag for Tyskland. Vi må derfor selv forberede en operasjon, i første omgang på teoretisk basis, men slik at den kan iverksettes fort hvis det skulle bli nødvendig. Av hensyn til den tyske marinens betydelige underlegenhet, må planene holdes strengt hemmelig. Ingen andre politiske eller militære myndigheter [...] må derfor få den minste kjennskap til saken.»¹⁴

Spesialstaben tok følgelig fatt på oppgaven i største hemmelighet. Det første de måtte gjøre, var å samle et omfattende materiale om Norge, både fra sivile og militære kilder. Alt arbeidet tok utgangspunkt i marinens rapport, som fra før var ryggraden i *Studie Nord*. Så godt som hele marinen var da også med i den planen admiral Kranckes spesialstab nå satte opp, og som gikk ut på å benytte lynkrigstaktikk til å okkupere alle de viktigste havnene langs norskekysten samtidig. Troppene skulle transporteres på krigsskip og storme Oslo, Kristiansand, Arendal, Stavanger, Bergen, Trond-

HITLERS «FREKKESTE FORETAK»

heim og Narvik. Parallelt med denne første angrepsbølgen skulle fallskjermtropper lande på Fornebu og Sola og besette flyplassene. De følgende dagene ville en kontinuerlig strøm av forsterkninger komme vekselvis fra sjøen og fra luften.¹⁵

Midt i februar var de allerede kommet langt med planene, men fortsatt kunne ingen si om de ville bli satt ut i livet. «Siden både Hitler og Jodl lot oss arbeide i fred,» skrev admiral Krancke senere, «hadde jeg en fornemmelse av at de ikke var fast besluttet på å gjennomføre operasjonen.»¹⁶ I Hitlers øyne var virkelig hele planen fortsatt et rent preventivt prosjekt: Han var overbevist om at Norge ville opprettholde nøytraliteten og overtale engelskmennene til ikke å foreta seg noe uoverveid i nord. Denne oppfatningen passet Hitler: Ingenting skulle få avspore *Wehrmacht* fra det endelige slaget mot vestmaktene. Men midt i februar skulle likevel en eneste hendelse velte Hitlers overbevisning: Bordingen av *Altmark*.

Da han hørte at krigsfangene ombord på *Altmark* var blitt befridd, ble Hitler hysterisk av raseri. «Hendelsen satte saken i et helt nytt perspektiv,» skrev admiral Raeder, «for den viste at regjeringen i Oslo ikke var i stand til å håndheve nøytraliteten.»¹⁷ Rosenbergs dagboksnotater var enda mer uttrykkelige: «Et likefremt dumt foretagende av Churchill. Det bekrefter Quislings oppfatning og advarslene. I dag besøkte jeg der Führer og talte med ham om problemet. Der Führers anstrengelser for å bevare Nordens nøytralitet og bare holde seg i beredskap hvis det verste skulle skje, er strandet.»¹⁸

Slik kunne det se ut i Tyskland. . . . Admiral Krancke, for eksempel, merket øyeblikkelig en ny stemning ved OKW: «Da vi fikk mer detaljert informasjon om de norske torpedobåtenes ikke-nøytrale holdning, ble det vi hittil hadde sett på som en forebyggende operasjon tatt langt mer alvorlig.»¹⁹ Det var å si det mildt. Den 19. februar ga Hitler ordre om forsering av alt arbeid knyttet til operasjon *Weserübung*. General Jodl foreslo at en av generalene med stab skulle få ansvaret for å organisere og sette fart i forberedelsene, og Hitler sa øyeblikkelig ja.²⁰ Fra da av gikk alt lynraskt. General Keitel nevnte general Falkenhorst og allerede neste dag, den 20. februar, ble generalen innkalt til *Reichskanzlei*.

Det var bare kort tid siden Nicolaus von Falkenhorst var blitt utnevnt til general, og hans aristokratiske bakgrunn økte ikke nettopp sjansene for å sjarmere Føreren. Men i 1918 hadde Falkenhorst

KAPPLØPET OM NORGE

disse mennene fra 7 om morgenen til 11 om kvelden, syv dager i uken.²⁴ Med *Studie Nord* og spesialstabens arbeid som utgangspunkt, satte de opp en ualminnelig dristig og imponerende angrepsplan. Stormtroppene og alle disponible skip skulle fordeles på seks angrepsområder: Narvikgruppen var satt opp med 2000 mann fra 3. bergdivisjon, innskipet på ti jagere og eskortert av slagkrysserne *Scharnhorst* og *Gneisenau*; Trondheimsgruppen med 1700 mann transportert på fire jagere, eskortert av den tunge krysseren *Admiral Hipper*; Bergensgruppen med 1300 mann om bord på krysserne *Köln* og *Königsberg* og to jagere; Kristiansand- og Egersundgruppene med krysseren *Karlsruhe*, eskortefartøyet *Tsing Tau*, tre torpedobåter og fire minesveipere; og endelig Oslogruppen, med krysserne *Blücher*, *Lützow* og *Emden*, pluss tre store torpedobåter. Med i den såkalte Oslogruppen var stormtropper fra 163. divisjon, felttogets generalstab og «alt personell som er omgående nødvendig for å okkupere en stor by»²⁵ – uten tvil et penere navn på Gestapo-agenter. Før arbeidet var ferdig, hadde Falkenhorsts stab funnet at de trengte flyplassene på Jylland for å sikre dekning fra luften, og dermed ble også Danmark inkludert i angrepsplanen.²⁶

Den 29. februar ble den reviderte planen lagt fram for Hitler. Han uttrykte tilfredshet og ba om å bli holdt eksakt underrettet annenhver dag om fremdriften i forberedelsene.²⁷ Den 1. mars mottok Falkenhorst og staben hans et skriv: «Førerens direktiv nr. 1 for saken *Weserübung*». I dokumentet sto det blant annet følgende: «Siste utvikling av situasjonen i Skandinavia gjør det tvingende nødvendig å gjennomføre alle forberedelser for *Wehrmachts* okkupasjon av Danmark og Norge. Dette vil sette oss i stand til å forebygge britiske overgrep mot Skandinavia og aksjoner i Østersjøen, sikre vår malmbasis i Sverige og utvide utgangstillingen for krigsmarinen og luftvåpenet mot England. [...] Invasjonen i Danmark skal skje nøyaktig på samme tid som styrkene landsettes i Norge. Planleggingen av *Weserübung* må fullføres hurtigst mulig. Det er av største betydning at operasjonen kommer overraskende både på de nordiske landene og de allierte. Dette må tas i betraktning under alle forberedelsene.»²⁸

Endelig, den 3. mars, besluttet Hitler å la *Weserübung* gå foran *Gelb* – det avgjørende angrepet mot vestmaktene.²⁹ Nå ble også den sterke nervøsiteten blant de allierte i dagene forut for den finsk-sovjetiske våpenstillstanden registrert av tysk etterretningstjeneste – og det var like før Hitler beordret fremskyving av *Weserübung*.

HITLERS «FREKKESTE FORETAK»

Men straks fredsavtalen i Moskva var undertegnet, fulgte avviklingen av den allierte flåtekonsentrasjonen i Nordsjøen. Dermed ga Hitler ordre om at invasjonsforberedelsene skulle avsluttes «rolig og med spesiell hensyntagen til kamuflasje.»³⁰

Samtidig som han personlig fulgte med i hver minste detalj av de siste forberedelsene, viste Hitler også en sterk – og høyst eksklusiv – interesse for det politiske aspektet ved operasjonen: «Under gjennomføringen av *Weserübung* skal alle politiske forordninger med hensyn til Danmarks og Norges regjeringer, og alle tyske inngrep i begge lands administrasjon og økonomi, være i overensstemmelse med vilkårene for en fredelig okkupasjon, siden målet er å beskytte de nordiske landenes nøytralitet. Alt må gjøres for å overtale de danske og norske regjeringer til å avstå fra væpnet motstand og godta tysk okkupasjon. [...] Oppdraget til lederen for Gruppe 21 er av utelukkende militær art [...] Forordninger og inngrep på de politiske, administrative og økonomiske områder skal iverksettes av en sivil utsending, i henhold til særlige instruksjoner utstedt av Føreren.»³¹

Hensikten var å sikre samarbeid med norske myndigheter. Hvis regjeringen nektet, kom den ganske enkelt til å bli avsatt, og kong Haakon ville få i oppdrag å utnevne en ny.³² Det var naturligvis en mulighet for at kongen ville prøve å flykte, men også dette hadde Hitler tenkt på. Den 2. april fikk staben i Gruppe 21 et nytt direktiv: «Føreren har beordret at Danmarks og Norges konger for enhver pris skal forhindres i å flykte fra sine land under okkupasjonen. Nødvendige skritt i så henseende skal tas av tyske ministre fra utenriksdepartementet, i samarbeid med militære førere på stedet. Kongenes residenser må holdes under streng bevoktning, og kongene må forhindres i å forlate sine slott hvis de skulle prøve på det.»³³

Den 20. mars underrettet Falkenhorst Hitler om at oppdraget var fullført og at alt var klart for *Weserübung*. Den 1. april var samtlige offiserer med ansvar for å lede felttoget, fra hæren, krigsmarinen og luftvåpenet, innkalt til Føreren sammen med sjefene for de enkelte landingsgruppene. Ifølge Falkenhorst tok Hitler for seg «alle generalene og alle admiralene, én etter én. Han krysseksaminerte hver eneste general, som måtte redegjøre for hver minste detalj av oppgaven han var satt til. Han forhørte sågar sjefene for skipene om de hadde tenkt å la mennene gå i land og angripe bestemte steder fra høyre eller venstre. Ingenting overlot han til tilfeldighetene. Det var hans idé, det var hans plan, det var hans krig.»³⁴

KAPPLØPET OM NORGE

vært general von der Goltz's stabssjef i Finland* og hadde derfor verdifull erfaring fra kombinerte operasjoner. Det første Hitler var interessert i da Falkenhorst møtte opp, var da også samordningen av hæren og marinen under landgangen i Finland. Deretter førte han generalen til et bord fullt av kart og fortalte ham uten omsvøp at han aktet å «sette i gang en lignende operasjon for å okkupere Norge.» «Føreren,» uttalte Falkenhorst senere, «fortalte meg at *das Reich* var blitt underrettet om at England forberedte landgang i Norge og var kommet til enighet med norske myndigheter om saken.** Dessuten hadde hendelsene i Jøssingfjord og bordingen av *Altmark* fjernet enhver tvil om Englands hensikter.» «Jeg kunne føle hvordan nervøsiteten vibrerte,» tilføyde Falkenhorst, «på grunn av Jøssingfjord-saken.»²¹

For Hitler var det nå presserende å komme engelskmennene i forkjøpet. Møtet endte med en lang enetale, hvor Føreren forklarte bakgrunnen for aksjonen: «Skandinavia utgjorde den nordre flanken av den europeiske operasjonsarena. Hvis engelskmennene fikk fotfeste i Norge, ville de dermed kunne kontrollere Sverige og Østersjøen. I Nord-Tyskland var det bare stasjonert svært få tropper. Kysten lå forsvarsløs, uten artilleri eller festninger [...] Ved å krysse Østersjøen kunne engelskmennene [...] komme seg til Berlin, til selve Tysklands hjerte. [...] Et Norge som var okkupert av engelskmennene eller under streng britisk kontroll, ville være livsfarlig for den tyske ubåtflåten [...] Svensk jernmalm var uunnværlig for Tyskland. Siden Luleå lå i Sverige og havnen, som det meste av Østersjøen, var tilfrosset om vinteren, var Tyskland avhengig av eksport over Narvik. Hvis fienden okkuperte den norske kysten [...] ville malmtilførselen bli stanset. Det var årsakene til at han hadde besluttet å besette alle de viktigste havnene i Norge ved et overraskelsesangrep. [...] Tanken var å beskytte nordflanken, derfor Norges avgjørende betydning.»²²

Ifølge general Keitel hadde Hitler bare ønsket å finne ut hvor han hadde Falkenhorst. Men kanskje fordi han ble revet med av sitt eget foredrag, eller kanskje heller fordi han «følte» at han hadde funnet den rette mannen, ga Hitler omgående Falkenhorst kommandoen

* Målet for operasjonen var å hjelpe Mannerheims «hvite garder» til å beseire de «røde».

** Den sikte opplysningen var selvfølgelig fullstendig feilaktig.

HITLERS «FREKKESTE FORETAK»

av operasjon *Weserübung*. Generalen fikk også vite et par ting til: Han skulle få tildelt fem divisjoner, de trengte bare å okkupere de viktigste havnene og de største byene, det fantes noen planer som var blitt utarbeidet i løpet av vinteren. Hele prosjektet, understreket Hitler, måtte holdes strengt hemmelig – det var en forutsetning for å lykkes. Da Hitler hadde avsluttet samtalen, ga han Falkenhorst ordre om å melde seg igjen klokken fem samme ettermiddag, for å fortelle hvordan han aktet å benytte de fem divisjonene under angrepet på Norge.

«Straks jeg var kommet utenfor,» skrev Falkenhorst, «dro jeg til byen og kjøpte en Baedeker, en turistguide, for å finne ut litt om Norge. [...] Jeg var helt blank. Jeg måtte vite hvor havnene lå, hvor mange innbyggere Norge hadde og hva slags land dette var. [...] Jeg visste absolutt ingenting om hva jeg kunne vente.»²³ Deretter gikk generalen tilbake til rommet sitt på hotell *Kaiserhof*, leste de viktigste kapitlene i guiden og studerte kartene grundig. Klokken 17 var Falkenhorst tilbake i *Reichskanzlei*, hvor han skisserte planen sin for Hitler. Praktisk talt punkt for punkt var han kommet til det samme som admiral Kranckes spesialstab, antakelig fordi samtlige hadde brukt Baedeker som basis. Føreren var iallfall fornøyd og ga Falkenhorst ordre om å sette i gang. Han gjentok at det ikke var noen tid å miste og, ifølge generalen, «virket det som om han var besatt av tanken på at England skulle bli en trussel for aksjonen.» Da kvelden kom den 21. februar, satt altså Falkenhorst med ansvaret for gjennomføringen av *Weserübung*. I dagboken sin skrev Jodl at «Falkenhorst aksepterte med begeistring.» Etter krigen skulle Falkenhorst kategorisk benekte dette. Ganske riktig hadde Jodl ingen forutsetning for å dømme, og da Falkenhorst kom med benektelsen, sto han selv overfor dommen... I den store sammenhengen er det vel av mindre betydning hva han følte eller ikke følte.

Den 26. februar startet virksomheten i en ny avdeling med navnet «Gruppe 21». Staben holdt til i en rad kontorer som lå vegg i vegg i en anonym bygning eid av OKW, i *Bendlerstrasse*, Berlin. Bare én eneste naken dør førte inn til disse kontorene. I det første satt flere offiserer og strevde med kontorarbeid – det var naturligvis ikke tale om å ansette sekretærer... De neste to kontorene tilhørte general Falkenhorst og hans nye folk, oberst Buschenhagen, major Pohlmann og to tidligere medlemmer av spesialstaben, oberst Knauss og admiral Krancke. Fullstendig isolert fra omverdenen arbeidet

KAPPLØPET OM NORGE

Ifølge sjøkrigsledelsens dagbok skal Hitler ha uttrykt sin fulle tilfredshet med måten forberedelsene var blitt gjort på. «Føreren betegner operasjon *Weserübung* ikke bare som et særlig dristig, men også som et av de frekkeste foretak i nyere krigshistorie. Nettopp dette ser han som grunnleggende for suksessen. [...] Han [Føreren] sa at tiden inntil suksessen var et faktum ville bli en av de største nervepåkjenningene i hans liv. Han var ikke i tvil om at *Weserübung* skulle bli en suksess. All krigshistorie viste at omhyggelig planlagte operasjoner som regel lyktes, med relativt ubetydelige tap. Han understreket at streng hemmeligholdelse var av vital betydning for at overraskelsesangrepet skulle lykkes.»³⁵

Den 2. april møtte det militære toppsjiktet til konferanse med Hitler. Til stede var general Falkenhorst, generalfeltmarskalk Göring, admiral Raeder og general Keitel. Alt var klart for operasjonen, og både vær og isforhold var gunstige. Hitler ga deretter ordre om å begynne angrepet om morgenen den 9. april, klokken 05.15 (04.15 norsk tid), mot alle mål i både Danmark og Norge samtidig. Klokken 05.20 skulle den tyske minister i Oslo overrekke kong Haakon 7 en formell diplomatisk note, på nøyaktig samme tidspunkt skulle hans kollega i København levere et lignende dokument til kong Christian 10...

Winston Churchill: Jeg er meget bekymret, ikke bare over våre mislykkede tiltak mot fienden, men over hele vår metode for krigføring.

Paul Reynaud: «Man må tenke stort eller slutte å føre krig, uten rask handling er krigen tapt.»

Det øverste krigsrad samlet til møte i Paris i februar 1940. Fra venstre mot høyre: Lord Halifax, Daladier, Cadogan, Chamberlain, Churchill. «Akademiske resolusjoner som var en elegant oppvisning av manglende engasjement, i beste parlamentariske tradisjon.»

